

INTEGRITATEA LECȚIEI DE EDUCAȚIE MUZICALĂ CA O „PARTITURĂ” MUZICAL-DIDACTICĂ

THE INTEGRITY OF THE MUSICAL EDUCATION LESSON AS MUSICAL-DIDACTIC „SCORE”

MARINA CALIGA,

lector universitar, magistrul în pedagogia muzicală, doctorandă,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

În condițiile modernizate ale sistemului de Educație Muzicală găsim o necesitate vitală în căutarea noilor metode și modele ale teoriei și practicii educaționale. Integritatea lecției prin activitățile muzical-didactice devine un obiectiv important, care organizează lecția de Educație Muzicală în cadrul unui sistem educațional, dezvoltând personalitatea elevului .

Propunem integrarea lecției de Educație Muzicală ca unui proces integrat și sistemic planificând lecția ca o „Partitură” muzical-didactică.

Cuvinte-cheie: *lecția de educație muzicală, integritate, partitura muzical-didactică, cultura muzicală, activitățile muzical-didactice.*

In the modernised conditions of the Musical Education system we can find a vital necessity in searching for new methods and models in the education theory and practice. The integrity of the lesson through musical-didactic activities becomes an important objective which organises the lesson of Musical Education within an integral system, developing the personality of the pupil.

An important role in giving a lesson in Musical Education as an integral and systemic process is seen through a careful planning of each lesson as a musical-didactic „Score”.

Keywords: *music education lesson, integrity, teaching musical score, music culture, music-teaching activities.*

Intrînd în mileniul al treilea, mileniul schimbărilor globale – atît în societate, cît și în practica educațională, volens-nolens suntem martorii multor evenimente. Schimbările care se produc într-un tempou accelerat au scos în relief o serie de probleme globale, care pun în pericol existența omenirii pe pămînt. Concomitent cu schimbările sociale, se produc și schimbări în ierarhia valorilor omului contemporan. E axiomatic că între natură și societate există o legătură indispensabilă. Formarea con-

cepției *integritatea* lumii – este una dominantă în instruire. *Integritatea* stimulează perceperea pluri-aspectuală a fenomenelor, formînd o viziune integră despre Univers.

Educația a reprezentat, de-a lungul timpului, o componentă permanentă în viața societății, iar activitățile de formare artistică au devenit mijloace fundamentale, indispensabile în educarea și înnoibilarea omului. Idei și concepții despre raportul artă – educație există din cele mai vechi timpuri, ideea dominantă fiind aceea că perfecționarea morală a omului și a societății nu se poate realiza fără valorificarea potențialului educativ al artelor. Dintotdeauna, muzica a avut un impact de natură educativă și a exercitat o puternică influență asupra sensibilității și conștiinței, fiind, în același timp, un important factor de îmbogățire a personalității și de identificare a echilibrului interior.

Concepția disciplinei *educație muzicală* constituie: „formarea *culturii muzicale* ca parte componentă a culturii spirituale a elevilor” [1, p.3]. Cercetarea practicii, conform acestui demers, demonstrează însă că această orientare nu este suficientă pentru atingerea finalităților la disciplina Educație Muzicală în școală. În acest context, profesorul I. Gagim, coautor al acestui act reglator, menționează: „Să ne referim la unul din autorii de concepții de *Educație Muzicală* – D. Kabalevski. De ce formulînd scopul disciplinei *Educație Muzicală*, dînsul a realizat-o luînd în calcul două perspective „formarea *culturii muzicale* ca parte integrantă a culturii spirituale? De ce nu s-a limitat doar la prima parte a definiției? Oare a forma cultura unei persoane este puțin?” [2]

Experți în domeniu - cercetătorii G. Bălan, P. Bentoiu, G. Breazul, D. Kabalevski, E. Nazaikinskii, Z. Kodaly et alii – se solidarizează opiniei conform căreia, dintre toate artele, muzica este cea mai apropiată sufletului omului. Din acest punct de vedere, scopul disciplinei Educație Muzicală trebuie conceput ca fenomen viu și o posibilitate în formarea personalității culte. „*Lecția contemporană de educație muzicală* presupune integritatea ei, unitatea diferitelor activități muzical-didactice de comunicare a copiilor cu arta muzicii. Lecția trebuie să fie interesantă, captivantă și atractivă. Or, arta muzicii este incompatibilă cu plictiseală. Predarea *lecției de Educație Muzicală*, ca domeniu de artă, va purta un caracter artistic, se va întemeia pe natura acestei arte” [3, p.60].

Pentru dezvoltarea *culturii muzicale* și spirituale a copiilor la *lecțiile de Educație Muzicală*, profesorul este pus în situația să găsească forme din cele mai variate și interesante pentru a asigura, la finele lecției, însușirea materiei predate. În acest context, prezintă interes afirmația lui D. Kabalevski: „Arta muzicală va cunoaște o adevărată dezvoltare, doar dacă se va realiza integrarea acesteia cu viața însăși” [4, p.20].

Finalitățile *educației muzicale* se axează pe necesitatea de a valorifica *cultura muzicală* a elevilor, ca parte componentă a culturii lor spirituale: permanenta stimulare a gândirii individuale, capacitatea de a lua hotărâri de sine stătător, în baza cunoștințelor și deprinderilor, în diferite situații didactice. „Fiecare disciplină școlară inclusă în planurile instructiv-didactice trebuie să formuleze scopuri nu doar de „moment”, dar și de perspectivă, prognozînd viitorul”, menționează O. Apraxina [5, p.57]. Cercetările științifico-practice ne demonstrează integrarea competențelor tehnicii pedagogice cu competențele tehnicii educaționale, adică activitatea profesorului poate fi comparată cu activitatea scenariistului sau regizorului.

B. Racina susține că „Lecția de Educație Muzicală se construiește pe principiul integrării interdisciplinare. Rolul predominant îl joacă principiul integrării cu alte domenii de artă, alte discipline școlare, dar nucleul/axa lecției rămîne și este arta muzicii” [6, p.17]. Un rol important în planificarea lecției, ca ipostază a creației *muzical-pedagogice*, îl are regia, sau scenariul lecției. În literatura de specialitate sunt cercetate noțiuni precum regia pedagogică (E.Cojar), regia lecției (O.Bulatov, V.Iliev), regia comportamentului profesorului (A.Erșov, V.Bucarov), plan-notițe (L.Bezborodova, Iu.Aliev). Or, o lecție veritabilă are nu numai o structură rațională.

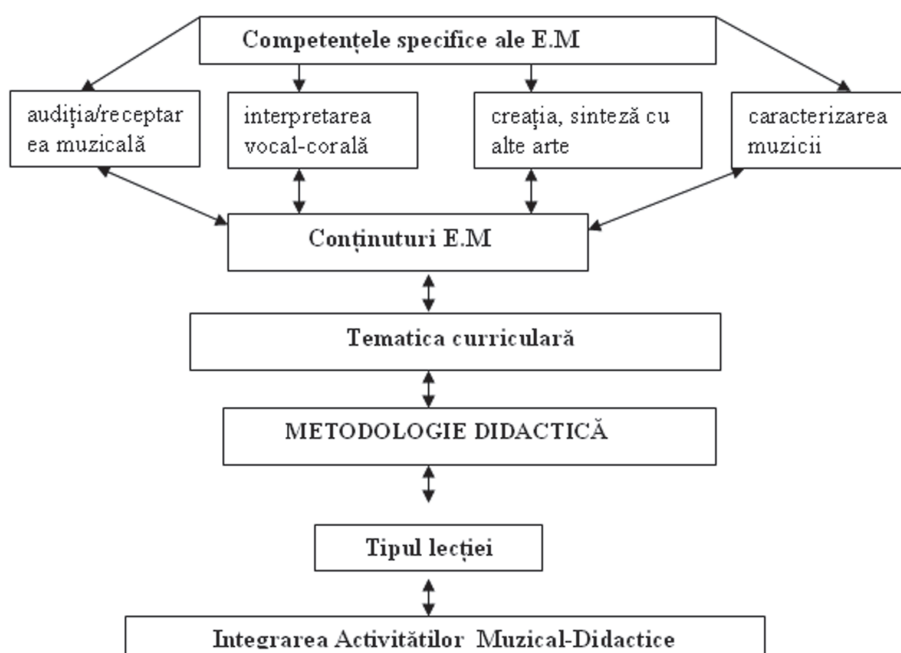
În această ordine de idei, profesorul I. Gagim afirmă: „Necesitatea de muzică, dorința interioară de a contacta cu ea, lipsa de rezistență în fața farmecului ei”, referindu-se la nivelul *culturii muzicale* a elevului și gradul de asimilare cu arta muzicală [3, p.53]. Savantul, fundamentează conceptul de *Educație Muzicală*, demonstrînd că „formarea eficientă și suficientă a competențelor muzicale la elevi, a

culturii lor muzicale cere, implicit, o varietate mare de formare, constituite într-un sistem integru de *Activități Muzical-Didactice*” [7, p. 42], din perspectiva muzicologică și psihopedagogică, concepându-l drept domeniu educațional distinct, autonom al practicii educaționale și al științelor educației la noi în țară.

Valorificând cercetările în domeniul, sistemul AMD îl deducem prin modelul *Integralitatea Activităților Muzical-Didactice*. Planificarea unei *lecții de educație muzicală* prin IAMD se reflectă în descrierea fenomenului de *imagine: imagine* – văzută într-un proiect întregu al lecției; *imagine* – intenție (dorință și imbold de percepere și retrăirea mesajului muzical); *imagine* – idee (întruchiparea acestei idei la o lecție concretă, bazată pe imagini-idei artistic-pedagogice). Din această perspectivă, putem cu certitudine afirma că curricula disciplinară la educația muzicală este unică, dar elaborarea, pregătirea, schițarea scenariului lecției reprezintă procese diferite. Cu alte cuvinte, principiile pedagogice, schemele, metodele specifice și tehnologiile pot fi realizate și aplicate grație personalității profesorului, competențelor sale de a gândi, de a simți, de a imagina, de a intui prin inspirații creatoare. Scenariul lecției de educație muzicală presupune o compoziție muzical-pedagogică, ce se constituie, de obicei, în baza tehnologiilor și procedeele caracteristice domeniului. Dar scenariul lecției nu înseamnă încă lecția propriu-zisă. Lecția trebuie transpusă în viața, trăită împreună cu copiii.

Forma lecției, în ipostază de creație muzical-pedagogică, se seamănă cu forma și structura creației din arta muzicii. Este important ca profesorul de educație muzicală să cunoască bine legile muzicii: formele și mijloacele de expresivitate muzicală, integrarea creativă a acestora în scenariul lecției, intercalând succedarea obiectivelor muzical-pedagogice. Experiența acumulată pe parcursul anilor, precum și experimentele realizate la *lecțiile de educație muzicală*, ne-au fost de real folos la schițarea diferitelor forme ale lecției: forma monopartită, formă bipartită, formă tripartită, formă de repriză, forma rondo și variațiuni. Reieșind din formă și conținut, lecția capătă o interpretare pedagogică. Caracterizând *lecția de educație muzicală* prin una din formele de mai sus, observăm că dezvoltarea dramaturgiei lecției derivă din compoziția muzical-pedagogică, și în consecință se aseamănă cu o creație compusă de compozitor.

Figura N1. Planificarea unei lecții de educație muzicală prin AMD

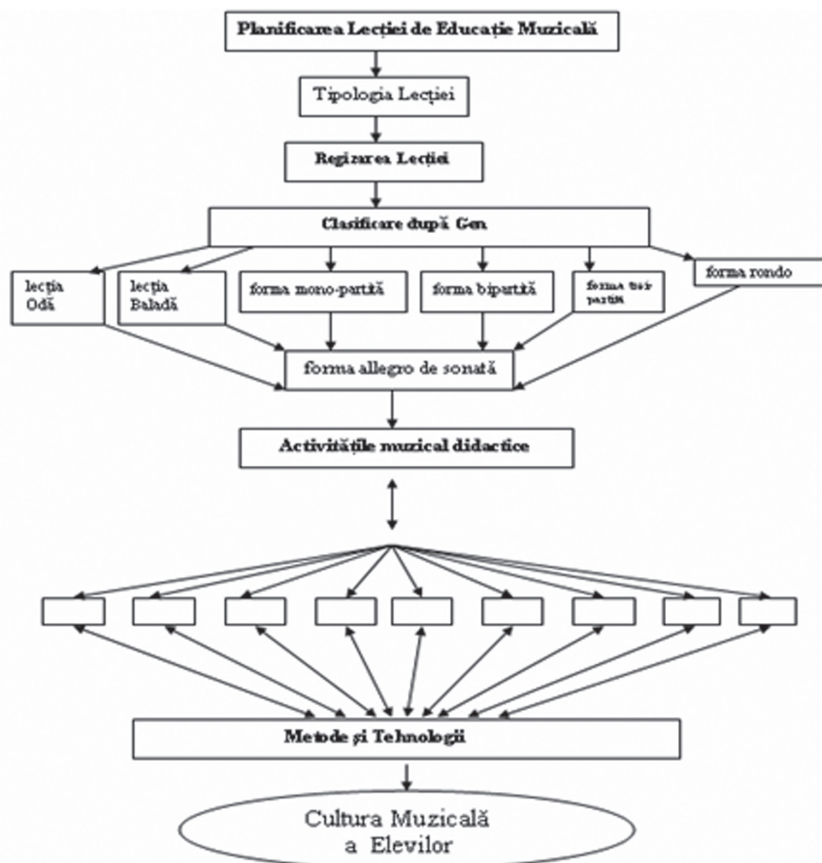
N. Suslova afirmă că fiecare *lecție de Educație Muzicală* trebuie gândită și executată ca o „*partitură a unei creații muzical-artistice*”. „O *partitură* pentru mai multe voci, susține cercetătoarea, cu elementele armonice, omofono armonice, elementele imitaționale și polifonice, solo pe fondalul acompaniamentului etc. *Partitura*, ce cuprinde idei și imagini, obiective pedagogice și metode de comunicare/dialogare artistico-pedagogică” [8, p.19].

Aici putem face o analogie între *partitura* creației muzicale a unui compozitor și o *partitură a lecției*, în ipostază de creație muzical-pedagogică, realizată de cadrul didactic și trăită împreună cu clasa. La fel precum imaginea creației muzicale crește și capătă dezvoltare dintr-o mică frază/idee muzicală, la fel și lecția se „plămădește” dintr-o intonație (subiect) și trebuie să ajungă la o întregitate logică.

Principiul *integrității* trebuie să se realizeze prin diferite situații comunicative, precum: participare activă prin comunicare artistico-pedagogică: profesor/elev; comunicare pe roluri: compozitor, interpret, ascultător – integrându-se în diferite *activități muzical-didactice*; cunoștințe despre muzică; creația muzical-artistică/materialul muzical; improvizație: instrumente pentru copii, voce, joc didactic, dans, poezie, arte plastice.

Continuând discuția despre *lecția de Educație Muzicală* ca „*partitură*” muzical-didactică, observăm că o „*partitură*” se întemeiază nemijlocit pe „*dramaturgie emoțională*” [9, p.57]. În „*partitura*” *lecției*, ca într-o „oglină”, se reflectă metodele, tehnologiile și procedeele utilizate de profesor. Metoda *dramaturgiei emoționale* include în sine atât procedee, cât și contrastul între intonațiile interpretate, precum și contrastul între *activitățile muzical-didactice*. Această metodă rezidă în transformarea *lecției de educație muzicală* - „tip”, într-un „spectacol” captivant.

Figura N2. Partitura lecției de Educație Muzicală

Astfel, *lecția de educație muzicală* va fi construită după aceleași legi ale dramaturgiei, care stau la baza unei creații muzicale: introducere, unde se stabilește vectorul emoțional pentru o lecție integră; integrarea *activităților muzical-didactice* cu creațiile muzicale, interpretate de către profesor împreună cu elevii, conform principiului contrastului și al asemănării (B.Asafiev); finisarea lecției conform logicii unei compoziții muzicale etc.

Început și sfârșit, dezvoltare și culminație, asemănare și contrast, idee și formă etc. - toate acestea trebuie să fie prezente în „*partitura*” *muzical-didactică* a lecției, luând contur prin activitatea profesorului în caracterul comunicării, tonul și intonația, atmosfera, relația între profesor și elevi, efectul creșterii intonaționale, schimbări agogice de tempou, dinamica muzicală, mijloacele legate de factura și forma lecției etc. Toate acestea vor contribui la crearea atmosferei lecției, a unor stări psihologice - tensionate sau relaxate, în corespundere cu forma și genul lecției, structura și compoziția. Or, intonațiile verbale și gesturile dirijorale trebuie să rezoneze, contopindu-se cu tonul general al lecției.

În ce privește atmosfera lecției, menționăm importanța fiecărui detaliu: privirea profesorului, mimica, gestică, intonațiile vocale și vocal-instrumentale.

În concluzie menționăm că:

- un curriculum modern la disciplina *Educație muzicală* prevede formarea competențelor muzicale ale elevilor, solicitând profesorilor o abordare teoretico-praxiologică a procesului didactic;
- relevăm, de asemenea, necesitatea unei relaționări calitative a teoriei cu practica, în scopul obținerii unui randament înalt al *lecției de educație muzicală*;
- oricât de bine ar cunoaște profesorul clasa de elevi, este imposibilă anticiparea tuturor reacțiilor elevilor la obiectivele formulate. Bagajul de cunoștințe acumulate în timpul studiilor și experiența devin insuficiente uneori;
- improvizația, ca una din *activitățile muzical-didactice*, va constitui o parte integrantă a lecției.

Astfel, *integritatea lecției de Educație Muzicală* ca unei „*partituri*” *muzicale* va fi dirijată ca un proces de realizare a Curriculumului *de educație muzicală*.

Referințe bibliografice

1. COROI, E., ș.a. Curriculum pentru disciplina *Educație Muzicală. Clasele I-IV, Ministerul Educației, Chișinău, 2010.*
2. GAGIM, I. *Muzica - Didactica Magna, Specificul proiectării didactice la Educația muzicală din perspectiva curriculumului modernizat*” 9 - 10 martie, 2011, p. 1-4// **Disponibil pe internet : [http: www.usb.md](http://www.usb.md). v.2 [usb.md/ro/?d=2081](http://www.usb.md/ro/?d=2081)**
3. GAGIM, I. *Știința și arta educației muzicale*. Chișinău: Ed. Arc, 2007.
4. KABALEVSKI, D. *Cultivarea cugetului și sufletului*. Chișinău: Lumină, 1987.
5. АПРАКСИНА, О. *Методика музыкального воспитания в школе*. Москва: Музыка, 1983.
6. РАЧИНА, Б. *Технологии и методика обучения музыки в общеобразовательной школе*. Санкт-Петербург: Композитор, 2007.
7. GAGIM, I. *Fundamentele psihopedagogice și muzicologice ale educației muzicale: referat științific al tezei de doctor habilitat în baza lucrărilor publicate în pedagogie*. Chișinău, 2004.
8. СУСЛОВА, Н. *Методика развития музыкального мышления детей*. В: Подуровский, В.; Сусллова, Н. *Психологическая коррекция музыкально-педагогической деятельности: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений*. Москва, 2001.
9. АВДУЛИН, Э.; НИКОЛАЕВА, Е. *Методика музыкального образования*. Москва: Музыка, 2006.